

I.

Zpráva o situaci v oblasti migrace ke dni 15. ledna 2017

Tento materiál byl vytvořen Ministerstvem vnitra v rámci plnění usnesení vlády ze dne 12. října 2015 č. 824, kterým se mění usnesení ze dne 29. července 2015 č. 621, o Strategii migrační politiky České republiky a Komunikační strategii České republiky k migraci. Členům vlády je zpráva předkládána každých 14 dní a poskytuje jim aktuální informace vztahující se k období uplynulému od předložení poslední zprávy.

1. Situace v České republice

Pokračující migrační vlna se i v první polovině ledna 2017 vyhýbá České republice, na jejímž území jsou ve spojitosti s migrační krizí zjišťováni pouze jedinci či malé skupiny migrantů.

V období od 1. do 15. ledna 2017 bylo v České republice evidováno celkem 39 žádostí o mezinárodní ochranu. Nejvíce žádostí o mezinárodní ochranu podali státní příslušníci **Ukrajiny**, konkrétně **19 žádostí**. Dalšími v pořadí byli žadatelé z **Kuby (4), Gruzie (3) a Vietnamu (3)**.

V rámci tranzitní nelegální migrace bylo od počátku posílených opatření vyhlášených dne 17. června 2015 do konce sledovaného období zjištěno **3 818 osob**. V období od 1. do 15. ledna 2017 bylo zjištěno **13 případů tranzitní nelegální migrace**. Mezi zjištěné jedince patřili občané Alžírsko (4), Sýrie (3), Afghánistán (1), Čína (1), Irák (1), Irán (1), Indie (1) a Libye (1). Ke všem těmto zjištěním došlo v Jihomoravském kraji. Ve sledovaném období byla mezi příchozími zjištěna jedna žena, ale žádné děti do 15 let. Většina zjištěných osob cestovala do Německa (12), další do Rakouska (1) a do Polska (1).

V zařízeních pro zajištění cizinců pobývalo k 15. lednu 2017 celkem 65 osob. V ZZC Bělá Jezová bylo k tomuto datu zajištěno 7 osob, v ZZC Vyšní Lhoty 14 osob a v ZZC Balková 44 osob. Mezi hlavní zajištěné státní příslušnosti v českých ZZC momentálně patří **občané Ukrajiny (17), Vietnamu (11), Pákistánu (8) a Alžírsko (3)**. V současné době se v českých ZZC nachází 7 žen (ZZC Bělá Jezová).

2. Situace v Evropské unii

Řecko a vývoj na západo-balkánské migrační trase

Následkem zejména **společného prohlášení členů Evropské rady a tureckého premiéra** z 18. března 2016, ale také faktického omezení průchodnosti západo-balkánské migrační trasy, je stav ve východním středomoří již několik měsíců takřka neměnný. Přijatá opatření mají za následek **výrazné snížení počtu příchozích migrantů z Turecka do Řecka**. Denní průměr se stabilně pohybuje pod hranicí 100 osob. Dohoda mezi EU a Tureckem se obecně těší podpoře členských států, avšak v jejím provádění můžeme i nadále identifikovat několik křehkých faktorů.

Určitý pokrok je možno zaznamenat u přesídlování v rámci schématu 1:1. K 13. lednu 2017 **bylo přesídleno celkem 2900 syrských uprchlíků z Turecka do členských států EU** (nejvíce do Německa – 1213 a Nizozemska – 484), avšak problematické a neefektivní nadále zůstává navrácení osob z Egejských ostrovů – k 13. lednu 2017 **bylo navráceno pouhých 838 osob** (z toho pouze 141 Syřanů). Neefektivita tohoto mechanismu je způsobena především povinností vyplývající z evropského azylového *acquis* posoudit žádost o azyl všech osob, které o ni na řeckých ostrovech požádají. Žadatele tak nelze vrátit zpět až do konečného vyřízení jejich žádosti (včetně odvolání). Drtivá většina osob vrácených do Turecka se tak rekrutuje z kategorie osob, které v Řecku o azyl nepožádaly, resp. z osob, které dobrovolně požádaly o návrat. Naopak majorita osob přibývajících na Egejské ostrovy o azyl požádala a není proto možné je proti jejich vůli vrátit až do konečného (druhoinstančního) rozhodnutí o jejich žádosti.

Plné provádění dohody dále potenciálně komplikuje vnitropolitické dění v Turecku po neúspěšném červencovém puči, od kterého v zemi platí stav nouze (naposledy prodloužen 3. ledna 2017 na 90 dní) doprovázený mohutnými personálními čistkami, zejména ve státní správě. Turecko navíc i nadále odmítá změnu svého protiteroristického zákona, jehož revize je však jednou ze sedmi stále nesplněných podmínek pro otevření vyjednávání o **vízové liberalizaci**. I přes to, že po několika odkladech se stal konec roku 2016 mezním termínem pro splnění tohoto závazku ze strany EU, k zahájení vyjednávání stále nedošlo. Problémem je i nedostatečná podpora tohoto procesu napříč členskými státy EU. S cílem předejít/ulevit případnému politickému tlaku při odstraňování vízové povinnosti navrhla Evropská komise doplnit společné vízové *acquis* o tzv. **suspenzivní mechanismus**, který by měl usnadnit znovuzavedení víz ve vymezených případech (k dohodě o podobě mechanismu mezi Radou a Evropským parlamentem bylo dosaženo 7. prosince v prvním čtení). Diskuse nad další podmínkou, tj. nad **pokračováním přístupových jednání**, se stala velice aktuální zejména v posledních týdnech roku. Dne 24. listopadu 2016 totiž Evropský parlament vydal očekávané právně nezávazné usnesení, kde vyzývá k dočasnému pozastavení přístupových rozhovorů s Tureckem. To se setkalo s velice ostrou kritikou prezidenta Erdogana, který již pohrozil otevřením tureckých hranic pro nelegální migraci do EU. Předseda Evropské rady Donald Tusk se tedy nechal slyšet, že by rád v březnu roku 2017 uspořádal další summit EU-Turecko s cílem vést politickou debatu o těchto nejpalčivějších tématech.

Z celkového příslibu 3 mld. EUR již Evropská komise v rámci **nástroje pro uprchlíky v Turecku** alokovala 2.239 mld. EUR pro období 2016-2017 (do současné doby bylo vyplaceno okolo 667 mil. EUR).

Uzavření západo-balkánské trasy, neefektivita navracení migrantů a pomalé provádění relokací **vytváří trvalý tlak na Řecko**, které na svém území hostí přes 62 700 migrantů (dle statistik IOM). Situace je kritická především na řeckých ostrovech, kde nejsou vytvořeny dostatečné ubytovací kapacity, což se, mimo jiné, negativně podepisuje především na bezpečnostní situaci v hotspotech. Několik členských států v návaznosti na řecké nezvládnání situace dočasně zastavilo vysílání svých národních expertů do hotspotů ze strachu o jejich bezpečnost. **K 13. lednu 2017 pobývalo na ostrovech 15 251 osob při kapacitě pouhých 8 400 míst**. Řecká strana se celkovou situací snaží řešit prostřednictvím přijetí nejrůznějších opatření, vč. nové legislativy, avšak tato celková snaha se stále potřebně nepromítá v praxi. Krizovou situaci na ostrovech ještě více poodhalují zimní měsíce, které jasně dokazují řeckou nepřípravenost situaci řešit. Evropská komise pro řešení situace navrhuje především urychlení zpracování žádostí o azyl a navýšení počtu odvolacích komisí, které by byly schopny efektivněji přijímat rozhodnutí a pomohly tak plynulé implementaci návratů dle schématu 1:1.

Za rok 2016 do Řecka vstoupilo celkově 173 447 osob (statistika UNHCR), což představuje v porovnání s rokem 2015 několikasetnásobný pokles a částečné uklidnění. Nejčastěji byli zastoupeni občané Sýrie, Afghánistánu, Iráku a Pákistánu. Veliká část z tohoto celku do země vstoupila do března 2016, tj. před zavedením jednotlivých opatření. Od začátku roku **do 15. ledna 2017 byl do Řecka zaznamenán příchod celkem 698 osob (statistika UNHCR)**.

Dne 8. prosince vydala Evropská komise doporučení na obnovení dublinských transferů do Řecka. Pokud budou splněny veškeré podmínky, transfery přerušené v roce

2013 by mohly být znovu obnoveny k 15. březnu 2017. Řecko se proti obnově transferů tvrdě ohradilo.

V důsledku uzavření řecko-makedonské hranice a prohlášení EU-Turecko došlo též **ke zvýšenému migračnímu tlaku na hranici Turecka s Bulharskem**. V návaznosti na bulharskou žádost a na výsledky zářijové Evropské rady již EU navýšila finanční podporu Bulharsku a pod hlavičkou agentury Frontex/Evropské pohraniční a pobřežní strážce do země vyslala experty, kteří asistují při kontrole pozemních hranic (v současné době je v zemi rozmístěno okolo 160 expertů a další potřebné technické vybavení). Další alternativní trasy pro migraci přes Albánii jsou (zejména díky špatné přístupnosti) využívány spíše sporadicky. Evropská komise však neustále vyzývá k ostražitosti. Situace v dalších zemích podél západobalkánské trasy zůstává nadále stabilní kromě nuceného zpětného vytlačování migrantů z Chorvatska a Maďarska do Srbska a ze Srbska do Makedonie, o kterém reportovalo UNHCR.

Itálie a vývoj na centrální středomořské trase

Zatímco rok 2016 se na východní středomořské trase nesl v duchu mohutného poklesu příchodů, **situaci na centrální středomořské trase** (s Itálií jako vstupním bodem) se vyřešit stále nepodařilo. Za rok 2016 do Itálie vstoupilo celkem 181 436 osob, což znamená zhruba 18% nárůst v porovnání s rokem 2015. Jedním z hlavních důvodů jsou patrně posílené námořní operace (*search and rescue*) nevládních organizací u severoafrického pobřeží, které motivují převaděče vysílat na moře více migrantů, protože existuje záruka jejich záchrany a převozu na evropskou pevninu. Jako nejčastější bod pro vyplutí z Afriky nadále zůstává Libye, následována Egyptem a Tureckem. Stále častěji se též objevují vyplutí z Tuniska a zejména z Alžírsku, kde došlo k meziročnímu nárůstu o několik stovek procent. **Od počátku roku do 15. ledna 2017 byl zaznamenán příchod 2 353 osob** (statistiky UNHCR). Nejpočetněji jsou i nadále zastoupeny národnosti ze subsaharské Afriky, zejména občané Nigérie, Eritrey, Guiney, Pobřeží slonoviny a Gambie (s výjimkou občanů Eritrey se žádné národnosti pro relokaci z Itálie nekvalifikují). Proces řádné registrace přípluvších osob je do značné míry komplikován faktem, že 70 % všech vylodění se děje mimo oficiální hotspoty.

Problematickým aspektem nelegální migrace v centrálním středomoří zůstává **neschopnost EU a jejích ČS vracet do zemí původu (nebo tranzitu) nelegální migranty**, kteří se v EU nekvalifikují pro mezinárodní ochranu (což je v případě migračních toků směřujících do Itálie velká většina). Žádost o azyl slouží nelegálním migrantům, ať už do EU vstoupí s jakoukoliv motivací, k (přínejmenším dočasně) legalizaci jejich pobytu na území EU/Schengenu. Ve svém sdělení „Akční plán EU v oblasti navracení“ ze září 2015 EK konstatovala, že podíl realizovaných návratů nelegálních migrantů z EU do třetích zemí činí pouhých 40%, v případě afrických zemí pak méně než 30%.

Na základě politických vodítek vzešlých z Evropské rady se Evropská komise, resp. Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ), pokouší tuto problematiku řešit vytvořením tzv. **Partnerského rámce se třetími zeměmi** (zejména právě s africkými), u kterých je migrace (včetně otázky navracení) brána jako klíčové téma dialogu. ESVČ ve spolupráci s Komisí a za přispění členských států v současné době vyjednává tzv. kompakty se čtyřmi klíčovými zeměmi původu migrace (Nigérie, Mali, Senegal, Etiopie) a jednou zemí tranzitu (Niger). Evropská komise dne 14. prosince 2016 zveřejnila druhou hodnotící zprávu o provádění těchto dohod, kde oceňuje zejména fakt, že migrační kompakty s třetími zeměmi již nabývají konkrétních kontur (daří se

prosazovat dobrovolné návraty, zemím se podařilo zatknout několik pašeráků a zabavit jejich vozidla, došlo k poklesu migračních toků, apod.). Evropská rada v návaznosti na to dne 15. prosince 2016 na svém summitu uvítala dosažené výsledky a vyzvala k pokračování snažení v této oblasti. Implementace partnerství by se mohla v roce 2017 rozšířit i na další klíčové země (např. Egypt) – Evropská komise se v tuto chvíli snaží identifikovat nástroje, prostřednictvím kterých by jednotlivé akce mohly být financovány.

Snahy o reformu společného systému/Legislativní návrhy

S cílem **reformovat (dle Evropské komise aktuálně nefunkční) společný evropský azylový systém** (SEAS) vydala Komise dne 4. května 2016 návrhy novely dublinského nařízení, nařízení k databázi EURODAC a návrh nařízení posilujícího mandát Evropského podpůrného azylového úřadu (EASO). Následně v červenci Komise představila, tzv. druhý azylový balíček, kde mj. navrhla legislativu ustavující společný rámec EU pro přesídlování a představila tři legislativní návrhy, které mají posílit integraci azylových pravidel. Komise navrhla nahradit směrnici o azylovém řízení a kvalifikační směrnici nařízeními. Dále hodlá provést revizi směrnice o podmínkách přijímání žadatelů o azyl. Všechny legislativní návrhy jsou v této době diskutovány na pracovních skupinách Rady.

Návrh revize **obsahuje pro řadu ČS problematické aspekty, mj. mechanismy, které předpokládají povinné přerozdělování migrantů, ale též aspekty posilující kompetence EU v dotčené oblasti na úkor ČS.**

Součástí reformovaného systému mají být také opatření týkající se ochrany vnějších hranic EU. **Evropská pohraniční a pobřežní stráž** (European Border and Coast Guard - EBCG), jejímž hlavním úkolem je usměrňování migračních toků a zajištění bezpečnosti evropského prostoru, zahájila svoji činnost 6. října 2016. Je sestavena z Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (agentura Frontex) a z orgánů ČS.

Maltské předsednictví Rady EU

Od 1. ledna 2017 Malta usedla na šest měsíců do čela EU a uzavřela tak skupinové předsednictví, které započalo Holandsko a rozvedlo Slovensko. Mezi šest hlavních témat předsednictví si Malta zvolila i migraci, kdy se chce zaměřit na čtyři následující oblasti – azyl, ochrana vnějších hranic, externí dimenze migrace a legální migrace. Konkrétními cíli je další práce na posilování společného evropského azylového systému (zejména dublinského nařízení), přeměna mandátu podpůrného úřadu EASO na plnohodnotnou agenturu, lepší implementace schválených relokací 160 000 lidí z Řecka a Itálie, práce na holistickém přístupu k migraci propojující její vnější a vnitřní dimenzi či ochrana vnějších hranic (chytré hranice, ETIAS, Schengenský informační systém).

Kontroly na vnitřních schengenských hranicích

Dále trvá dočasné znovuzavedení kontrol na některých úsecích vnitřních schengenských hranic (do 26. ledna 2017 ve Francii, v níž je navíc vyhlášený stav nouze, dále také ve Švédsko, Dánsko, Německo, Rakousko a přidružené Norsko) na základě článku 29 Schengenského hraničního kodexu podle doporučení Rady z 11. listopadu 2016. Rada na doporučení Komise přijala žádost pěti posledně jmenovaných států na prodloužení provádění kontrol na určitých úsecích vnitřních schengenských hranic o následující tři měsíce, tj. do poloviny měsíce února). Německo se již nechalo slyšet, že by rádo udrželo kontroly na hranicích i po tomto termínu.

3. Relokace a přesídlování

3.1. Přesídlování – aktuální informace

Jedním z opatření přijatých v rámci společné dohody EU a Turecka pro řešení migrační krize je také přesídlovací mechanismus syrských uprchlíků z Turecka do EU, a to především princip 1:1 (za každého Syřana, který bude vrácen do Turecka z řeckých ostrovů, bude jiný Syřan přesídlen z Turecka do EU). K přesídlování využijí členské státy primárně své dosud nesplněné závazky, jež učinily 20. července 2015 (aktuálně zbývá přesídlit do EU na základě tohoto schématu cca 9 000 uprchlíků, pro ČR je to 348 osob), případně nevyužitou relokační kvótu – 54 000 osob (pro ČR se jedná o 1 281 osob). V rámci plnění závazků spjatých s dohodou EU – Turecko obdržela Česká republika spisy s daty o 94 syrských uprchlících v Turecku. V současné chvíli jsou prováděny důkladné bezpečnostní prověrky předložených spisů.

3.2. Relokace v rámci dočasných opatření ve prospěch Itálie a Řecka

Implementace relokací jak z Itálie, tak z Řecka ve všech směrech stále vážne a samotná realizace je velmi pomalá. **K 15. lednu 2017 bylo celkově relokováno 10 183 osob z Řecka a Itálie. Z Řecka** bylo ke dni 15. ledna 2017 relokováno celkem **7 448 osob**. V období od 2. 1. – 15. 1. 2017 došlo k relokaci 168 osob, z toho 58 do Norska, 40 do Portugalska, 29 do Litvy, 29 do Lucemburska a 12 do Estonska. **Z Itálie** bylo ke dni 15. ledna 2017 relokováno celkem **2 735 osob**. V období od 2. 1. – 15. 1. 2017 došlo k relokaci 81 osob, a to do Španělska.

Ve čtvrtém čtvrtletí 2016 se relokace týkají žadatelů o azyl pocházejících z následujících zemí: Burundi, Eritrea, Mosambik, Bahrajn, Bhútán, Katar, Sýrie a Jemen.¹

3.3. Implementace konceptu hotspots v Itálii a Řecku a plány na posílení azylových systémů těchto zemí

Podle dostupných informací jsou v Itálii oficiálně funkční 4 hotspoty (Lampedusa, Pozzallo, Trapani a Taranto). Řecko v současnosti disponuje 5 funkčními hotspoty (Chios, Lesbos, Leros, Samos a Kos).

V souvislosti s uzavřením dohody EU – TR se významně změnila úloha hotspotů v Řecku – ty nyní slouží jako zajišťovací uzavřená centra, ze kterých by měli být všichni migranti vráceni zpět do Turecka (požádají-li o azyl, bude s nimi nejdříve vedeno azylové řízení). Délka řízení o mezinárodní ochraně dosahuje řádu měsíců, zatímco doba detence je zákonem stanovena na 25 dnů od vstupu na řecké území. Po uplynutí této doby je cizincům povolen pohyb mimo hotspot. Po dobu probíhajícího řízení o mezinárodní ochraně však není (až na stanovené výjimky) povoleno opustit území ostrova, navzdory tomu byla zaznamenána nelegální činnost v této souvislosti. Příliv migrantů/uprchlíků na řecké ostrovy zůstává od uzavření dohody EU-Turecko nízký, denní průměr zůstává nižší než 100 osob (dle UNHCR je průměrný počet v lednu 2017 cca 50 osob / den).

V zimních měsících rovněž došlo ke snížení počtu cizinců vstupujících do EU přes Itálii, avšak migrační trasa zůstává nadále velmi frekventovaná (dle UNHCR je průměrný počet v lednu 2017 cca 160 osob /den). Mnoho migrantů, kteří do Itálie připlouvají, však

¹ Aktuální seznam zemí je stanoven na základě dat Eurostatu za třetí čtvrtletí 2016. Jedná se o země, u nichž členské státy EU kladně vyřizují v průměru minimálně 75 % žádostí o mezinárodní ochranu.

nespadá do relokačního schématu Unie (osoby, které spadají do relokace z Itálie, jsou především **eritrejské národnosti, výjimečně syrské**).

V souvislosti s fungováním hotspotů v Itálii a Řecku a implementací dohody mezi EU a TR bylo nominováno celkem 57 českých expertů a proběhlo 54 vyslání za účelem podpory aktivit EASO. **Česká republika je pátou nejaktivnější zemí z hlediska vysílání expertů do služeb agentury EASO působící v hotspotech v Itálii a v Řecku.**² Před Českou republikou se umístila pouze Francie, Německo, Nizozemí a Velká Británie. V případě Itálie je Česká republika aktuálně třetí nejaktivnější zemí.³ **Aktuálně působí na žádost EASO 3 experti Ministerstva vnitra v Řecku, 1 expert v Itálii a probíhají přípravy na vyslání dalšího pracovníka do této země.**

4. Integrace a komunikace

4.1. Nový Státní integrační program (SIP)

Existence Státního integračního programu (SIP) pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících s platností od 1. ledna 2016⁴ má právní oporu v § 68 až 70 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

Dne 2. února 2016 byla mezi Ministerstvem vnitra a Charitou ČR jako generálním poskytovatelem integračních služeb podepsána smlouva pro rok 2016.⁵ Charita ČR předala Ministerstvu vnitra v roce 2016 celkem 151 individuálních integračních plánů pro 313 osob podle nových pravidel SIP a zajišťovala formou subdodávek integrační služby na místní úrovni. Systém je navázán na integrační azylová střediska Správy uprchlických zařízení MV a finančně byl program zajištěn již zmíněným usnesením vlády. SIP se týká osob s udělenou mezinárodní ochranou, které přicházejí do České republiky spontánně nebo v rámci přesídlovacího a relokačního schématu. V současnosti se program týká 508 osob, mezi nimiž jsou nejvíce zastoupeni státní příslušníci Ukrajiny, Sýrie, Iráku a Kuby. Vypršením smlouvy s Charitou ČR, generálním poskytovatelem integračních služeb, byla spolupráce ukončena k 31. 12. 2016.

Zasílání nabídek k veřejné zakázce s názvem „Generální poskytovatel integračních služeb pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou pro období let 2017 - 2019“, která má za cíl vybrat na příští tři roky smluvního partnera Ministerstva vnitra pro zajištění implementace SIP, bylo ukončeno k 15. 12. 2016. Nebyla zaslána žádná nabídka. Ministerstvo vnitra nyní zvažuje další postup k zajištění integračních služeb pro následující roky.

Ministerstvo vnitra dne 16. 1. 2017 předložilo vládě nové Usnesení o změně usnesení vlády ze dne 20. listopadu 2015 č. 954, o státním integračním programu pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících. Vláda schválila Usnesení č. 36 ze dne 16. ledna 2017. Ministerstvo vnitra zajistí funkci

² Statistiky porovnávají celkovou délku trvání mise vyslaných expertů v období od 15. 9. 2015 do září 2016. Opětovně potvrzeno dne 08. 12. 2016 za období 15. 09. 2015 – 02. 12. 2016

³ Za období 15. 09. 2015 – 02. 12. 2016. Za období od 15. 9. 2015 do září 2016 ČR obsadila dokonce druhé místo.

⁴ Vláda projednala a dne 20. listopadu 2015 schválila usnesení č. 954 o SIP pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících s platností od 1. ledna 2016.

⁵ Podle usnesení vlády je až do konce roku 2018 dokončován asistenční integrační program pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou, které vstoupily do programu do konce roku 2015. Jedná se o 338 osob, mezi nimiž mají nejvyšší zastoupení občané Kazachstánu, Ukrajiny, Běloruska a Uzbekistánu.

generálního poskytovatele integračních služeb v roce 2017 a v letech následujících. V roce 2017 poskytne integrační služby Správa uprchlických zařízení ministerstva (SUZ).

4.2. Analýza nálad veřejnosti a komunikační aktivity

V souvislosti s aktuální migrační situací probíhá pravidelné informování ve všech oblastech, souvisejících s problematikou migrace. Informační aktivity jsou cíleně zaměřeny na mediální výstupy – TV, rozhlas, noviny, časopisy, propagační materiály.